MIASTO MAKÓW NAD ORZYCEM

MIASTO MAKÓW NAD ORZYCEM

MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

25 lat Mazowsze

GALERIA BRAMA BIELAŃSKA

MIASTO MAKÓW NAD ORZYCEM

Katalog wystawy
pod redakcją **Tadeusza Skoczka**

WARSZAWA 2023

25 LAT SAMORZĄDU WOJEWODZTWA MAZOWIECKIEGO
Wystawa *Miasto Maków nad Orzycem*
Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej
(23 czerwca 2023 – 2 sierpnia 2023)

Kurator wystawy
Maciej Jakubowski

Projekt okładki
Marcin Dol

ISBN 978-83-67398-26-8

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)
al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa
wydawnictwo@muzn.pl
tel. 826 90 91 w. 41

Maków nad Orzycem – ludzie i miasto.

Zabytki, które prezentujemy Państwu w katalogu wystawy *Maków nad Orzycem – ludzie i miasto*, w znacznej części pochodzą z prywatnej kolekcji Michała Chrzanowskiego. To niewątpliwie największy, gromadzony przez lata, zbiór pamiątek z Makowa Mazowieckiego i ziemi makowskiej.

Prywatne kolekcje przedmiotów związanych z historią niewielkich miejscowości dopiero na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat zaczęły urastać do rangi pełnoprawnych źródeł historycznych. Niejednokrotnie stanowią one zbiory na tyle interesujące i reprezentatywne, że na potrzeby swych naukowych rozważań sięgają do nich profesjonalni historycy. Tego typu kolekcjonerstwo nie jest już więc postrzegane jako nieszkodliwe zamiłowanie do tzw. staroci. Nie jest gromadzeniem przypadkowych „fantów" wrzucanych do kartonowego pudła na strychu zbieracza.

Przedmioty z kolekcji Michała Chrzanowskiego, nie tylko z powodu profesjonalnej konserwacji, przełamują pewien schemat. Najcenniejsze i najbardziej reprezentatywne dla miejscowej historii, posiadają opracowane karty zabytku. Co za tym idzie wpisane są do ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. To sytuacja niezwykle rzadka wśród prywatnych kolekcjonerów.

Systematyczna opieka nad własną kolekcją i powiększanie jej, to oprócz niewątpliwej satysfakcji towarzyszącej ratowaniu zabytków, duży wysiłek finansowy i organizacyjny. Dość powiedzieć, że zakup jednej fotografii do kolekcji to bardzo często wydatek rzędu kilkuset złotych. Niestety stopa zwrotu z tak pojętej inwestycji jest znikoma, a jedyną nagrodą pozostaje niezwykła przyjemność towarzysząca odsłonięciu nieznanego fragmentu przeszłości. To dostępne nielicznym uczucie jest więc najczęściej jedyną zapłatą kolekcjonera.

Organizacyjnie jest to zaś konieczność połączenia życia prywatnego z pasją. Upodobaniem, które nierzadko każe przejechać kilkaset kilometrów, spędzić niezliczone godziny na internetowych portalach aukcyjnych, przeglądać okoliczne skupy złomu, czy też w geście triumfu wyciągać z „kupy śmieci" dokumenty przeznaczone do spalenia w czyjejś kotłowni.

Kolekcjonerstwo to także motywowana wewnętrznie potrzeba, by swoimi odkryciami dzielić się z innymi. W szczególności z miejscową społecznością, do której niejako należy lokalna historia. W dzisiejszym

świecie to także prowadzenie mediów społecznościowych, organizowanie wydarzeń promujących wiedzę historyczną i ciągła konieczność powiększania zasobu własnej wiedzy o minionym czasie.

Kolekcjonerstwo to wreszcie same przedmioty i ich losy. Zabytki to martwa materia nieustannie pożerana przez czas. Stanowią jednak doskonały pretekst do poznania historii ludzi, do których należały. I to właśnie ta opowieść jest najciekawsza. Uwydatnia zatarte szczegóły, porządkuje przebieg zdarzeń, przekazuje emocje i co niezwykle istotne, buduje tkankę dialogu społecznego. Dlatego pisząc te słowa najbardziej wdzięczni jesteśmy ludziom, którzy nam zaufali. Dzielili się nie tylko opowieścią, ale niejednokrotnie obdarowywali nas zachowanymi pamiątkami przeszłości.

Niestety w Makowie Mazowieckim i w samym powiecie, władze wciąż postrzegają idee utrwalania historii jako niedającą się przekuć na głosy wyborców fanaberię. Jako zbędny wydatek zupełnie nie podnoszący prestiżu miasta. Z odmętów tego prowincjonalnego myślenia nie zdołały się więc dotychczas wyłonić siły, które ową potrzebę obywatelską chciałyby uczynić realną.

Nadzieję na zmianę tego smutnego stanu rzeczy daje wciąż rosnąca świadomość społeczna. Przeświadczenie zwykłych ludzi, że oprócz budowania dróg i chodników warto potrząsnąć budżetowym workiem po to, by przyszłe pokolenia bez zażenowania mogły powiedzieć: pochodzę z Makowa – miasta o niezwykłej historii.

Coraz bardziej aktywne społeczeństwo obywatelskie ostatecznie doprowadzi więc do realizacji idei najważniejszej — powstania pierwszej w powiecie makowskim placówki muzealnej. Profesjonalnej instytucji, która w sposób zorganizowany zajmie się utwierdzaniem mieszkańców miasta i okolic w przekonaniu, że mają z czego być dumni.

O tym, że dla niektórych są to plany godne uwagi, świadczy chociażby ten katalog. Jego powstanie to bowiem w znacznej mierze inicjatywa Zastępczyni Dyrektora ds. Programowych w warszawskim Muzeum Niepodległości, dr Beaty Michalec. Dziękujemy.

Łukasz Karol, Michał Chrzanowski

Regionalizm – wiedza i pasja

„Droga do wymiany kulturowej wiedzie poprzez historię, poprzez historię miejsca, w którym się żyje, poprzez dbanie o zabytki, poprzez budowanie swojej własnej, lokalnej, regionalnej świadomości." Tak regionalizm opisywał wielki, polski reżyser Kazimierz Kutz. Trudno się z nim nie zgodzić ponieważ ta wielka, powszechna historia jest zbudowana na tysiącach historii regionów mniejszych terytorialnie, bez których obraz świata minionego nie byłby pełny.

Takim entuzjastą historii regionalnej jest Michał Chrzanowski. Student archeologii, badacz dziejów ziemi makowskiej. Człowiek, który każdą wolną chwilę poświęca odnajdywaniu zapomnianej przeszłości swojego miasteczka.

Maków Mazowiecki, o którym mowa do 1928 roku nosił nazwę Maków nad Orzycem. To nieduże miasteczko powiatowe położone na północnym Mazowszu, na dawnym szlaku do Państwa Krzyżackiego, a obecnie na trasie Warszawa-Szczytno. Prawa miejskie Maków otrzymał w 1421 roku z rąk księcia mazowieckiego księcia Janusza I Starszego. Przed rozbiorami miasto często padało ofiarą pożarów, nie oszczędzały go też działania zbrojne, jak chociażby Potop Szwedzki. W XIX wieku Maków znajdował się kolejno w zaborze pruskim, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. W 1920 roku toczyły się tu działania zbrojne w ramach wojny polsko-bolszewickiej. W okresie okupacji niemieckiej 1939-1945 miała miejsce zagłada ludności żydowskiej, która stanowiła około 40% ówczesnej ludności miasta[1]. Po II wojnie światowej teren powiatu makowskiego oraz okolicznych miast (Przasnysz, Ciechanów) był miejscem działań podziemia antykomunistycznego. W latach 1975-1999 miejscowość znajdowała się w województwie ostrołęckim, a od ostatniej reformy administracyjnej stała się miastem powiatowym-
Na prezentowanej wystawie Michał Chrzanowski zebrał wiele dokumentów, zdjęć i zabytków związanych z dziejami Makowa w różnych okresach historycznych. Znajdziemy tu pamiątki z XIX wieku, okupacji wojsk niemieckich w I wojnie światowej, czasu wcielenia do III Rzeszy niemieckiej czy Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej. Nie brak też akcentów nawiązujących do mieszkańców miasta wyznania moj-

[1] Więcej informacji na ten temat w artykule Darii Zarodkiewicz *Ludność żydowska Makowa Mazowieckiego* w monografii pokonferencyjnej „Warszawo, ma… 79.rocznica wybuchu Powstania w Getcie warszawskim", Warszawa 2022, s. 157-162.

żeszowego. Cała ekspozycja sprowadza się do zwykłych obywateli Makowa, którzy przez wieki budowali lokalną społeczność.

W współtworzeniu wystawy udział wzięli Daria Zarodkiewcz i Łukasz Karol, także lokalni pasjonaci historii.

Nie jest to pierwszy akcent regionalizmu mazowieckiego w wydarzeniach organizowanych przez Muzeum Niepodległości w Warszawie. Nasza placówka stale współpracuje z Towarzystwem Przyjaciół Warszawy, które jest partnerem wielu imprez kulturalnych. Przy tworzeniu Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 w Radzyminie, korzystamy z pomysłów Towarzystwa Przyjaciół Radzymina. Także północne Mazowsze, gdzie znajduje się Maków Mazowiecki zagościło w Galerii Brama Bielańska w październiku 2022 roku przy okazji wystawy malarskiej pochodzącego z Mławy artysty Zdzisława Kruszyńskiego „Historia w portretach zapisana – 40 lat twórczości". A ostatnio wystawa „Pod Sztandarem z Orłem Białym 1863" zorganizowana przez Muzeum Niepodległości i Green Light Media zaczęła podróżować po ziemi przasnyskiej. W połowie czerwca 2023 roku w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej prezentowaliśmy obrazy autorstwa Hakoba Mikayeliana przedstawiające postacie związane z obroną Radzymina i okolic w sierpniu 1920 roku.

W okresie międzywojennym miało miejsce zaprezentowanie ekspozycji „Powiatowa Wystawa Regionalna w Makowie Mazowieckim". Po prawie stu latach Muzeum Niepodległości w Warszawie, organizuje II takie wydarzenie w historii tego północno-mazowieckiego miasteczka. „Miasto Maków nad Orzycem" jest więc bardzo ważną wystawą w programie Muzeum Niepodległości.

Maciej Jakubowski

Część I

Zabytki

Kubek kiduszowy odnaleziony na strychu wyburzonego domu państwa Kownackich, 1889 r.

Żarno rotacyjne z drewnianym kadłubem (pow. makowski), pocz. XX w.

63

Dobroć Twoja nie wstrzymała przed sprawiedliwością Bożą, gdybyś nie zniekształciła mojego zatwardziałego serca i nie natchnęła mnie ufnością ku Sobie. Któż wie, ileby mnie razy wśród tylu niebezpieczeństw, mógł się dopuścić grzechu, gdybyś mnie od tego nie chroniła przez łaski, wyjednane mi od Boga. Ależ o Panie! na cóż mi się przydadzą Twe względy, jeśli codzienne niebezpieczeństwo utraty zbawienia grozić mi będzie. Nie dozwalaj przeto o moja miłościwsza Opiekunko! abym kiedykolwiek stał się niewiernym Bogu; dopomagaj mi strzedz się grzechu, abym nigdy nie zasłużył na gniew Jego. Amen.

3 Zdrowaś Marya.

MODLITWA NA CZWARTEK

na uproszenie sobie królestwa niebieskiego.

Królowo niebios, wywyższona nad wszystkie chóry Aniołów i Tronu Boga najbliższa! ośmielam się ofiarować Tobie moje pokorne, chociaż nieistotne hołdy i błagam Cię usilnie, abyś raczyła wejrzeć na moje okiem politowania: bo wiesz jak liczne niebezpieczeństwa w każdej prawie chwili życia mojego, zagrażają mi upadkiem i grozić nie przestają utratą nieba. Jedyną tylko w Tobie

Modlitewnik z domu rodzinnego państwa Rzepińskich (obecnie Jelińskich), I poł. XX w.

Pieczęć bankowa z datownikiem i zegarem. Pochodząca najprawdopodobniej z makowskiego oddziału banku pieczęć, służyła do lat 80. XX w. jako zegar w domu państwa Karwackich, I poł. XX w.

Łopata do zboża z gospodarstwa państwa Rzepińskich (obecnie Jelińskich), I poł. XX w.
W swojej pierwotnej funkcji używana do 2022 r.

Tłok pieczętny makowskiego szewca, 1842 r.

Kocioł miedziany z dwoma uchami przeznaczony do smażenia powideł, XIX/XX w.

Łopata do zboża; półwytwór pochodzący ze strychu domu rodzinnego państwa Rzepińskich (obecnie Jelińskich), I poł. XX w.

Reper geodezyjny osnowy wysokościowej. Jego poszczególne powierzchnie boczne oznaczono: datą roczną 1929, godłem państwowym, skrótem „CBH" (Centralne Biuro Hydrograficzne), oraz literą „W" (reper wodowskazowy). Na odłamany fragment słupka natrafiono podczas czyszczenia koryta rzeki Orzyc.

Buty, tzw. oficerki, należące do pochodzącego z miejscowości Bobino Grzybki (pow. makowski), Władysława Gadomskiego, I poł. XX w.

Niecka drewniana z gospodarstwa rodzinnego państwa Rzepińskich (obecnie Jelińskich), I poł. XX w.

Cegła wypalona w cegielni Stanisława Artyfikiewicza; pozyskana w trakcie remontu przyrynkowej kamienicy państwa Bronowiczów, 1890 r.

Zawieszki identyfikacyjne zwierząt z Makowa i powiatu makowskiego; służyły jako dowód uiszczenia opłaty podatkowej przez posiadaczy psów, lata 30. XX w.

Plomby towarowe, lata 20. XX w.

Butelka z apteki J. Kijewskiego pozyskana do zbiorów dzięki panu Andrzejowi Jelińskiemu, 1947 r.

Pudełko na biżuterię należące do rodziny Kobylińskich(Dukaczewskich), lata 30. XX w.

Korpus skrzynkowego aparatu fotograficznego należącego do Henryka Kniżewskiego, lata 30. XX w.

Model pługu wykonany przez nieznanego czeladnika kowalskiego na egzaminie mistrzowskim we Włocławku. Powstanie modelu związane jest najprawdopodobniej z kuźnią państwa Gołaszewskich, funkcjonującą przy ul. Józefa Piłsudskiego (obecnie ul. Stanisława Moniuszki). Zabytek zachowany dzięki staraniom Marianny Bukowskiej, lata 30. XX w.

Misa mosiężna, XIX/XX w.

Maglownica z domu rodzinnego państwa Rzepińskich (obecnie Jelińskich), I poł. XX w.

Szyld sklepu tytoniowego z makowskiego rynku; obiekt pochodzący ze zbiorów kolekcjonera i pasjonata pamiątek etnograficznych Tadeusza Bonisławskiego, lata 30. XX w.

Francuski munsztuk artyleryjski, Sewerynowo (pow. makowski), lata 20. XX w.

Rondel miedziany, XIX/XX w.

Figurka Najświętsze Serce Jezusa należąca do rodziny Kobylińskich(Dukaczewskich), I poł. XX w.

Część II

Fotografie

Grupa gimnazjalistów na ćwiczeniach przysposobienia obronnego, lata 30. XX w.

Portret Marii Skov - uczestniczka duńskiej misji Czerwonego Krzyża przebywającej po zakończeniu II wojny światowej w Makowie Mazowieckim. Pani Maria ocaliła zdrowie i życie wielu Makowian, m. in. Władysława Gadomskiego, do którego należała ta podarowana mu na pamiątkę fotografia, II poł. lat 40. XX w.

Kierowcy Państwowego Ośrodka Maszynowego przy swoim aucie, lata 60. XX w.

Wojsko niemieckie wśród kramów żydowskich sprzedawców na makowskim rynku, 1915 r.

Grupa mężczyzn pozująca na tle młockarni firmy Ködel & Böhm, podwórko państwa Staniszewskich; lata 40. XX w.

Jeden z makowskich młynów i spichlerzy; lata 30. XX w.

Widok na rynek makowski od strony ulicy Jana Kilińskiego, fotografia wykonana z okazji Narodowego Święta Niepodległości, 11 listopada, 1928 r.

Portret atelierowy wykonany w makowskim zakładzie Peretza, lata 30. XX w.

Portret atelierowy młodej kobiety wykonany w makowskim zakładzie Peretza, lata 30. XX w.

Portret atelierowy makowianina o nazwisku Nowotko wykonany w pułtuskim zakładzie B. Schmidta; pocz. XX w.

Portret sytuacyjny wykonany przez makowskiego fotografa Peretza, lata 30. XX w.

Pracownicy zakładu fryzjerskiego obok witryny swojego zakładu pracy, lata 30. XX w; dar pani Janiny Rossman.

Rodzina Chrzanowskich przy ogrodzeniu makowskiego kościoła pw. Bożego Ciała, lata 60. XX w.

Widok na rynek makowski od strony mostu, lata 30. XX w.

Fotografia przedstawiająca witrynę sklepu spółki rolno-handlowej „ROLNIK", lata 30. XX w; dar pani Janiny Rossman.

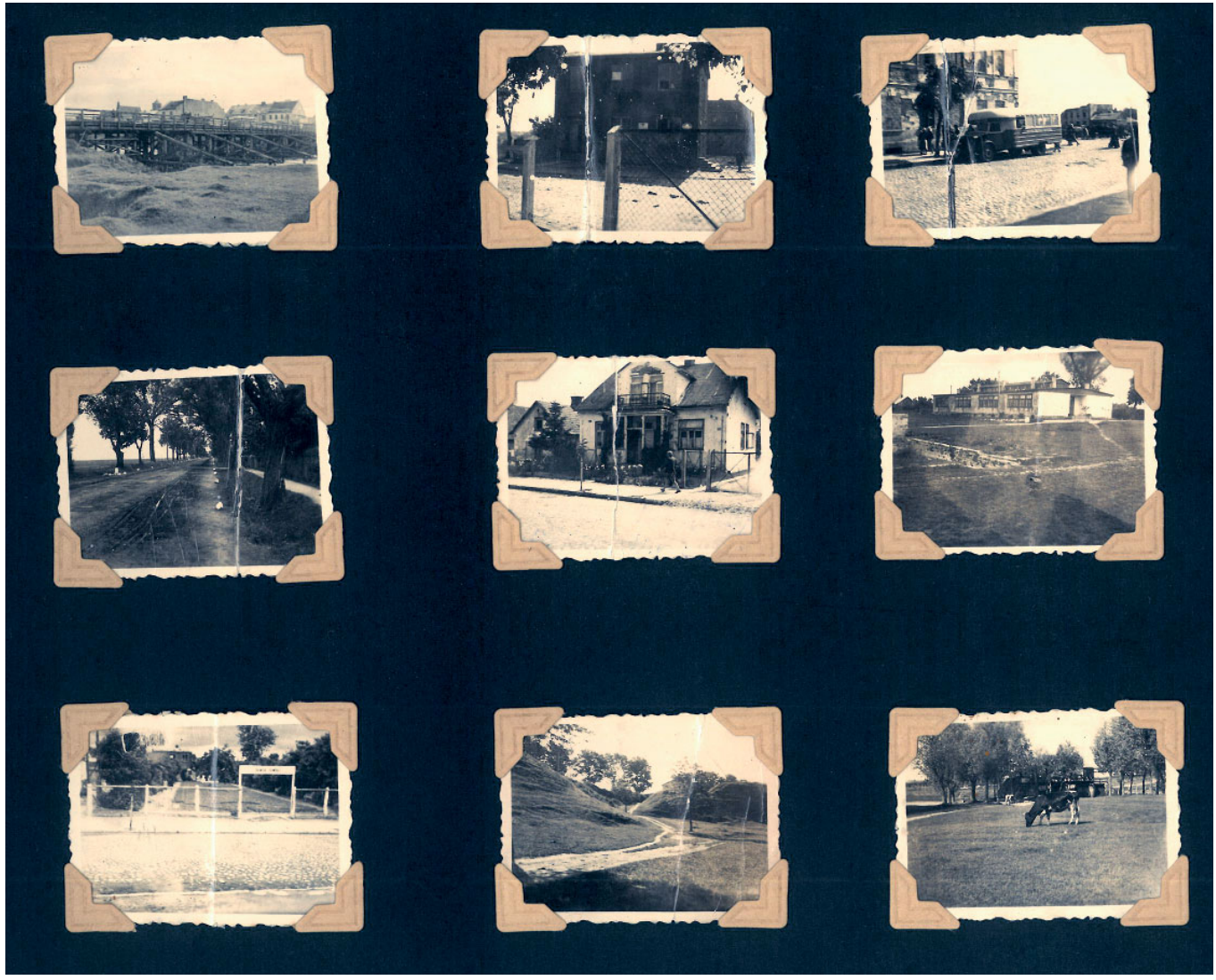

Wybór fotografii ukazujących Maków Mazowiecki, strona z albumu rodziny Packo; Lata 40. XX w.

Fotografia pamiątkowa z okazji Święta Pracy, 1 maja, lata 60. XX w.

Widok kościoła pw. Bożego Ciała, lata 30. XX w.

Wschodnia panorama miasta Makowa 1915 r.

Zdjęcie pamiątkowe makowskiej rodziny Nowotko wykonane najprawdopodobniej na emigracji w Stanach Zjednoczonych, II poł. XIX w.

Część III

Maków – Dokumenty

Datek pieniężny Wincentego Chrzanowskiego na Społeczny Fundusz Budowy Szkół, 1959 r.

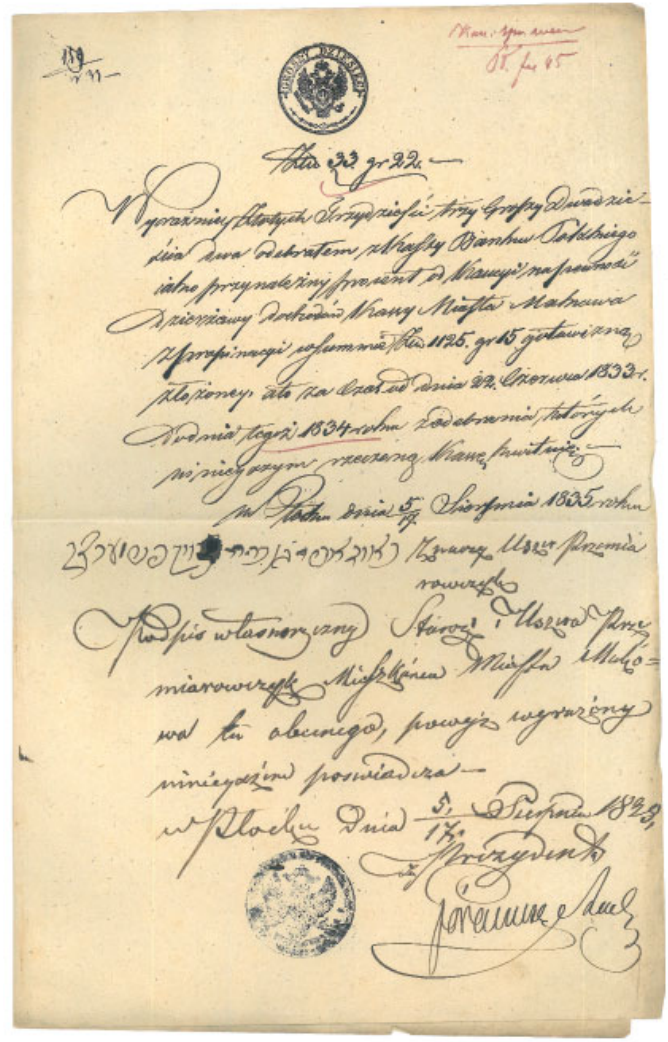

Dokument poświadczający czerpanie dochodu z dzierżawy przywileju propinacyjnego przez żydowskiego najemcę, 5 sierpnia 1835 r.

Województwo Warszawskie

Powiat / Gmina: m. Maków-Mazowiecki

DOWÓD OSOBISTY

Ser. B. № 717418

wydany na podstawie art. 18 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309).

Nr. 219-1.
Nazwisko Gołaszewski
Imię Jan
Data urodzenia 24. VI. 1916 r.
Miejsce urodzenia m. Maków-Nowy
Imię ojca ... matki ...
Zawód alumn
Miejsce zamieszkania m. Maków-Nowy
Wzrost wysoki
Twarz owalna
Włosy j. blond
Oczy j. niebieskie
Znaki szczególne —
Wydany dnia 10 marca 1938 r.
Pieczęć gminy Burmistrz Makowa
Podpis
T. Szczygieł

Gołaszewski Jan
(Własnoręczny podpis osoby wyszczególnionej w dowodzie)

Stosownie do art. 19 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309) zaświadczam, że wymieniony(a) w niniejszym dowodzie
p. Jan Gołaszewski
jest obywatelem(ką) polskim(ą), co zostało stwierdzone
na podstawie przynależności do gminy
Gołymin pow. Ciechanowskiego
Urząd Starostwo Powiatowe Makowskie
Nr A-1/24-38
Dnia 10 marca 1938 r.
Pieczęć powiatowej władzy administracji ogólnej
Starosta Powiatowy:
Podpis
T. SIEMIANOWSKI
p.o. Wicestarosty

Dowód osobisty studenta seminarium duchownego Jana Gołaszewskiego wydany przez Starostwo Powiatowe Makowskie, 10 marca, 1938 r. dar pani Marianny Bukowskiej.

Dowód osobisty W. Brodowskiego wydany przez Starostwo Makowskie, 17 grudnia, 1924 r; dar pana Grzegorza Packo.

UBEZPIECZENIA WZAJEMNE
BUDOWLI OD OGNIA

Dn. 5 lipca 1917 r. № 61

POLISA.

Na mocy niniejszej polisy budowle, należące do Myślaka Feliksa i Kazimierza
i położone we wsi Podoś-Stary, gminy Bronimierz
powiatu makowskiego, gub. łomżyńskiej
pod № 13a przyjęte zostały **do ubezpieczenia** w Instytucji Ubezpieczeń Wzajemnych budowli od ognia w Królestwie Polskiem, zgodnie z drugostronnem wyszczególnieniem, na sumę Rb. 440 (wyraźnie) czterysta czterdzieści
przy ogólnej samie **rzeczywistej wartości** Rb. 440.

Normalna składka roczna od ubezpieczenia wynosi Rb. 1 kop. 56
Dodatkowa składka od ubezpieczenia za 6 miesięcy 1917 r. 1 rb. 56 kop.

Z wymienionej w niniejszej polisie ogólnej sumy **rzeczyw. wartości** suma Rb. ——
(wyraźnie) ——, ma pozostać **na ryzyku własnem** ubezpieczonego i nie może być ubezpieczona w innych towarzystwach.

Termin ubezpieczenia budowli, podanych w niniejszej polisie, rozpoczyna się **od godz. 12-ej w południe:**

dla ubezpieczenia **obowiązkowego** dn. 6 lipca 1917 r.
" " **dodatkowego** dn. —— 191 r.

Uprzednio wydana polisa na tęż budowlę — unieważnia się.

Taksator Ubezpieczeń
p.ob. Sekretarz

Przy doręczaniu niniejszej polisy — żadnych opłat nie pobiera się.

Druk polisy ubezpieczeń wzajemnych budowli od ognia, wystawiony dla nieruchomości we wsi Podoś (pow. makowski), 5 lipca, 1917 r.

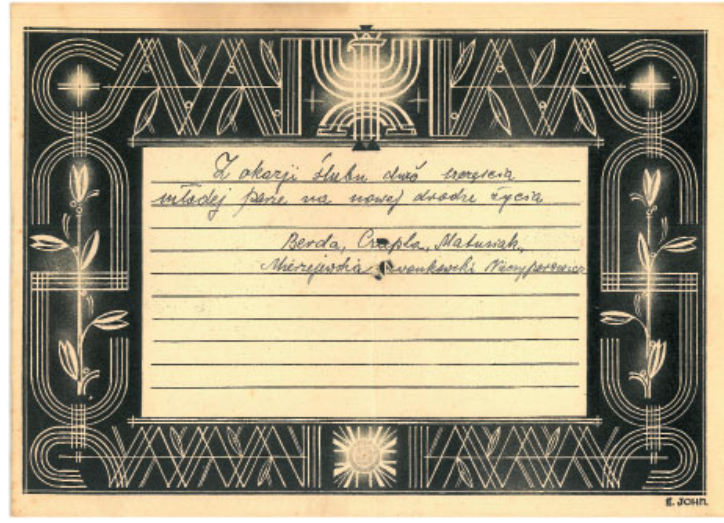

Druk telegramu wysłanego z okazji ślubu do Jana Bielackiego w Makowie, lata 30. XX w; dar pani Janiny Rossman.

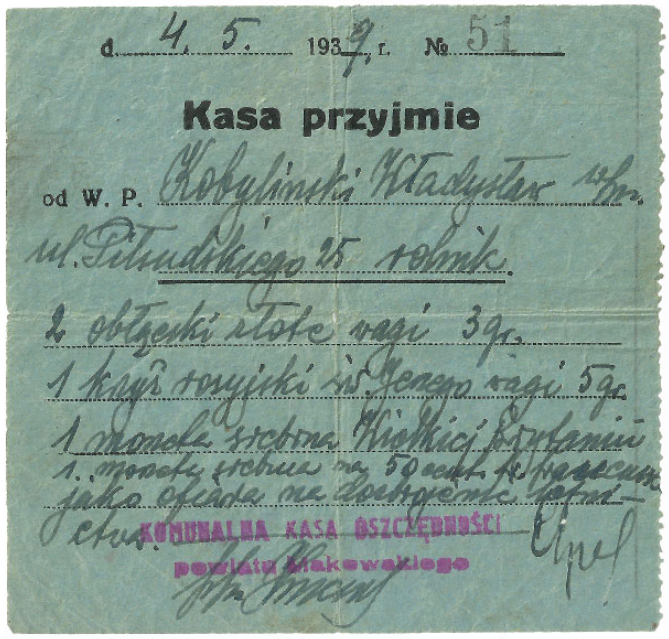

d. 4. 5. 1939 r. № 51

Kasa przyjmie

od W. P. Kobyliński Władysław w/m.
ul. Piłsudskiego 25 rolnik.

2 obrączki złote wagi 3 gr.
1 krzyż rosyjski srebrny wagi 5 gr.
1 monetę srebrną Królestwa Polskiego
1 monetę srebrną na 50 cent. [illegible]
jako ofiarę na dostrojenie lotnictwa
[illegible]

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI
powiatu Makowskiego

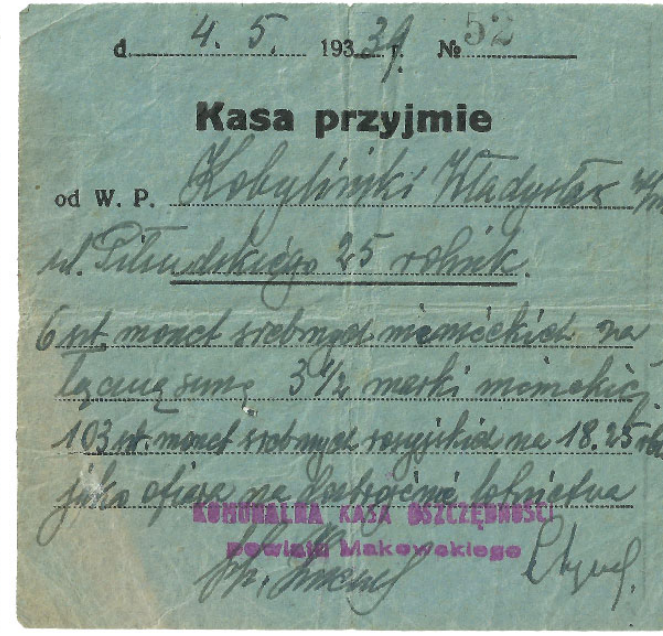

d. 4. 5. 1939 r. № 52

Kasa przyjmie

od W. P. Kobyliński Władysław w/m.
ul. Piłsudskiego 25 rolnik.

6 szt. monet srebrnych niemieckich na
łączną sumę 3 1/2 marki niemieckiej
103 szt. monet srebrnych rosyjskich na 18.25 rb.
jako ofiarę na dostrojenie lotnictwa

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI
powiatu Makowskiego

Druki pokwitowania Komunalnej Kasy Oszczędności powiatu Makowskiego zaświadczające, że pan Władysław Kobyliński, rolnik zamieszkały przy ul. Piłsudskiego, przekazał na dozbrojenie lotnictwa szereg przedmiotów wykonanych ze srebra i złota; 4 maja, 1939 r; dar pana Władysława Dukaczewskiego.

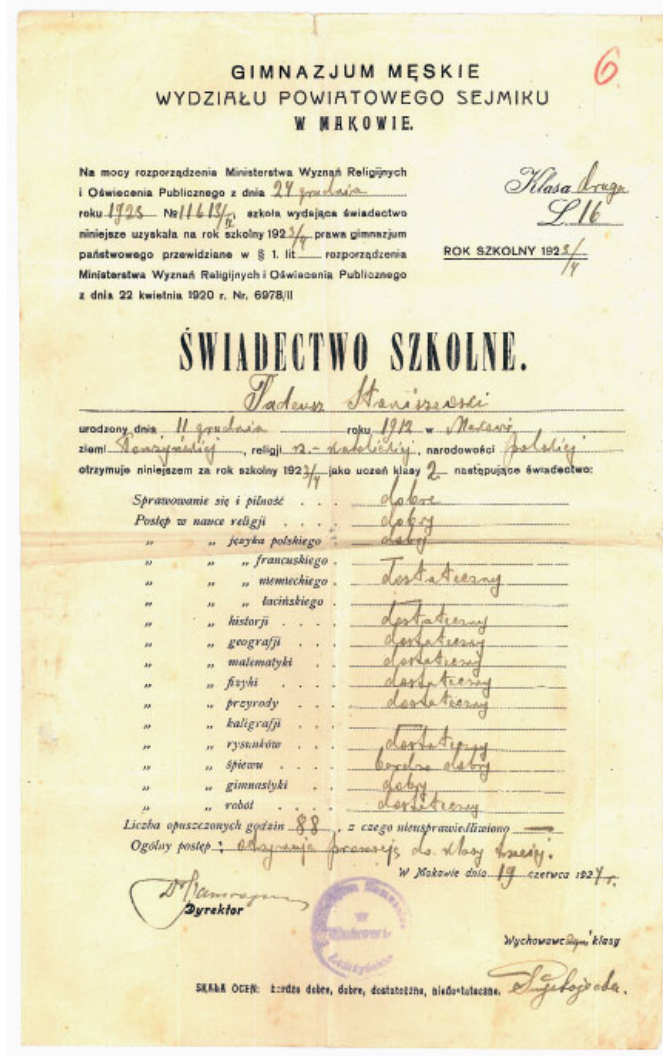

GIMNAZJUM MĘSKIE
WYDZIAŁU POWIATOWEGO SEJMIKU
W MAKOWIE.

6

Na mocy rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 grudnia roku 1925 № 11613/II szkoła wydająca świadectwo niniejsze uzyskała na rok szkolny 192 7/8 prawa gimnazjum państwowego przewidziane w § 1. lit. — rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 kwietnia 1920 r. Nr. 6978/II

Klasa druga
L 16

ROK SZKOLNY 192 7/8

ŚWIADECTWO SZKOLNE.

Tadeusz Staniszewski

urodzony dnia 11 grudnia roku 1912 w Makowie
ziemi Mazowieckiej, religji rz.-katolickiej, narodowości polskiej
otrzymuje niniejszem za rok szkolny 192 7/8 jako uczeń klasy 2 następujące świadectwo:

Sprawowanie się i pilność	dobre
Postęp w nauce religji	dobry
„ „ języka polskiego	dobry
„ „ „ francuskiego	
„ „ „ niemieckiego	dostateczny
„ „ „ łacińskiego	
„ „ historji	dostateczny
„ „ geografji	dostateczny
„ „ matematyki	dostateczny
„ „ fizyki	dostateczny
„ „ przyrody	dostateczny
„ „ kaligrafji	
„ „ rysunków	dostateczny
„ „ śpiewu	bardzo dobry
„ „ gimnastyki	dobry
„ „ robót	dostateczny

Liczba opuszczonych godzin 88, z czego nieusprawiedliwione —
Ogólny postęp: Odznacza się przenosi się do klasy trzeciej.

W Makowie dnia 19 czerwca 1927 r.

Dyrektor

Wychowawca klasy

SKALA OCEN: bardzo dobre, dobre, dostateczne, niedostateczne.

Świadectwo szkolne Tadeusza Staniszewskiego, ucznia Gimnazjum Męskiego Wydziału Powiatowego Sejmiku w Makowie, 19 czerwca, 1927 r; z kolekcji rodziny Staniszewskich.

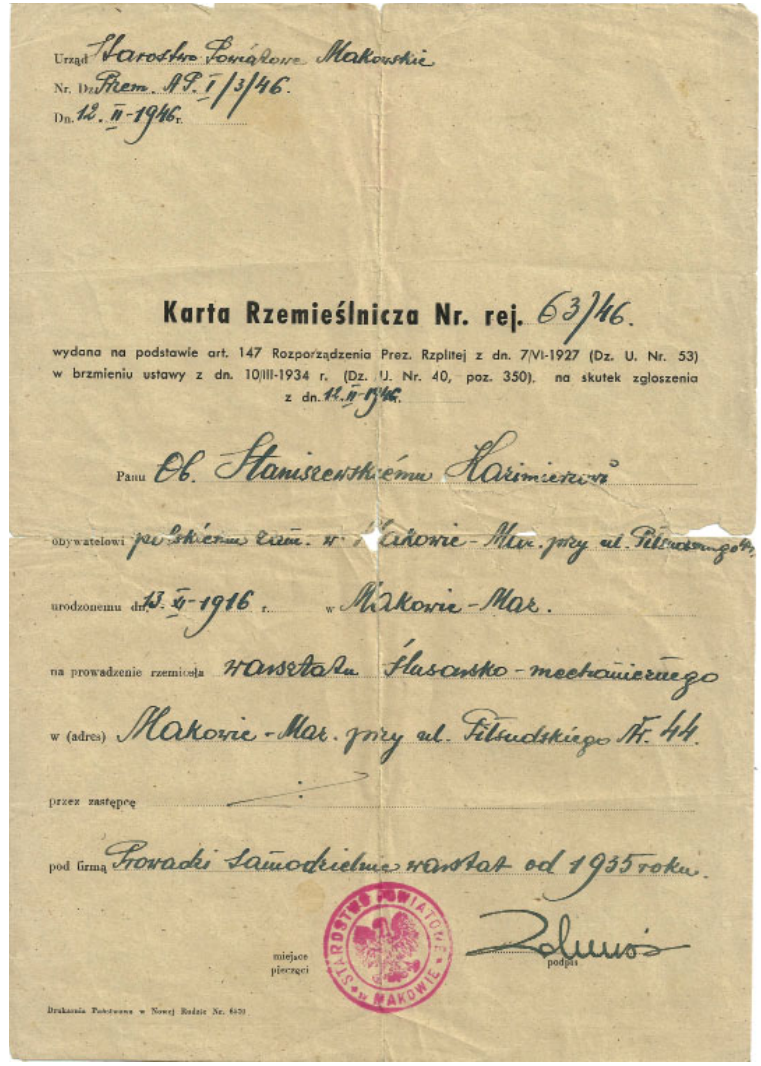

Urząd Starostwo Powiatowe Makowskie
Nr. Dz. Prem. A.P. I/3/46.
Dn. 12. II-1946 r.

Karta Rzemieślnicza Nr. rej. 63/46.

wydana na podstawie art. 147 Rozporządzenia Prez. Rzplitej z dn. 7/VI-1927 (Dz. U. Nr. 53) w brzmieniu ustawy z dn. 10/III-1934 r. (Dz. U. Nr. 40, poz. 350), na skutek zgłoszenia z dn. 11. II-1946 r.

Panu Ob. Staniszewskiemu Kazimierzowi

obywatelowi polskiemu rzim. w Makowie-Maz. przy ul. Piłsudskiego

urodzonemu dn. 13. II-1916 r. w Makowie-Maz.

na prowadzenie rzemiosła warsztatu ślusarsko-mechanicznego

w (adres) Makowie-Maz. przy ul. Piłsudskiego Nr. 44.

przez zastępcę

pod firmą Prowadzi samodzielny warsztat od 1935 roku.

miejsce pieczęci

STAROSTWO POWIATOWE w MAKOWIE

podpis

Drukarnia Państwowa w Nowej Rudzie Nr. 6650

Karta rzemieślnicza Kazimierza Staniszewskiego umożliwiająca prowadzenie warsztatu ślusarsko-mechanicznego, 12 lutego, 1946 r; kolekcja rodziny Staniszewskich.

Dokument tożsamości, tzw. Kenkarta, wydana dla Eulalii Brodowskiej przez niemieckie władze okupacyjne w niemieckim Mackeim (Makowie), 3 sierpnia 1943 r; dar pana Grzegorza Packo.

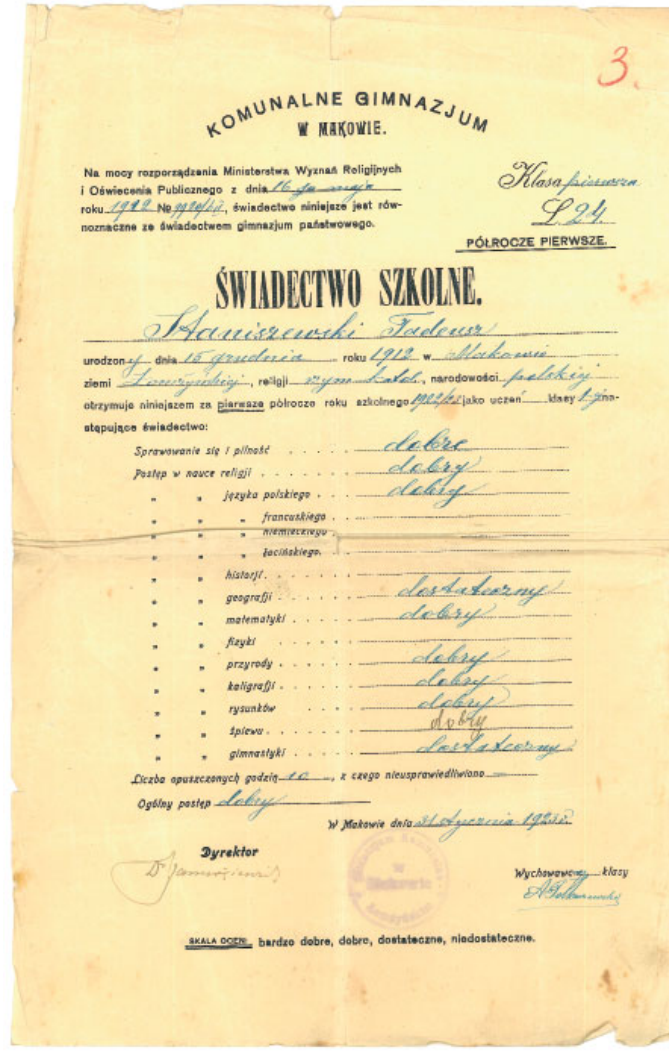

3.

KOMUNALNE GIMNAZJUM
W MAKOWIE.

Na mocy rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16 go maja roku 1922 No 19691/II, świadectwo niniejsze jest równoznaczne ze świadectwem gimnazjum państwowego.

Klasa piąta
L 24.
PÓŁROCZE PIERWSZE.

ŚWIADECTWO SZKOLNE.

Staniszewski Tadeusz

urodzony dnia 15 grudnia roku 1912 w Makowie ziemi Krakowskiej, religji rzym. katol., narodowości polskiej otrzymuje niniejszem za pierwsze półrocze roku szkolnego 1922/23 jako uczeń klasy I ina- stępujące świadectwo:

Sprawowanie się i pilność	dobre
Postęp w nauce religji	dobry
„ „ języka polskiego	dobry
„ „ „ francuskiego	
„ „ „ niemieckiego	
„ „ „ łacińskiego	
„ „ historji	
„ „ geografji	dostateczny
„ „ matematyki	dobry
„ „ fizyki	
„ „ przyrody	dobry
„ „ kaligrafji	dobry
„ „ rysunków	dobry
„ „ śpiewu	dobry
„ „ gimnastyki	dostateczny

Liczba opuszczonych godzin 10, z czego nieusprawiedliwiono —

Ogólny postęp dobry

W Makowie dnia 31 stycznia 1923.

Dyrektor

Wychowawca klasy

SKALA OCEN: bardzo dobre, dobre, dostateczne, niedostateczne.

Świadectwo szkolne Tadeusza Staniszewskiego, ucznia Komunalnego Gimnazjum w Makowie, 31 stycznia, 1923 r; z kolekcji rodziny Staniszewskich.

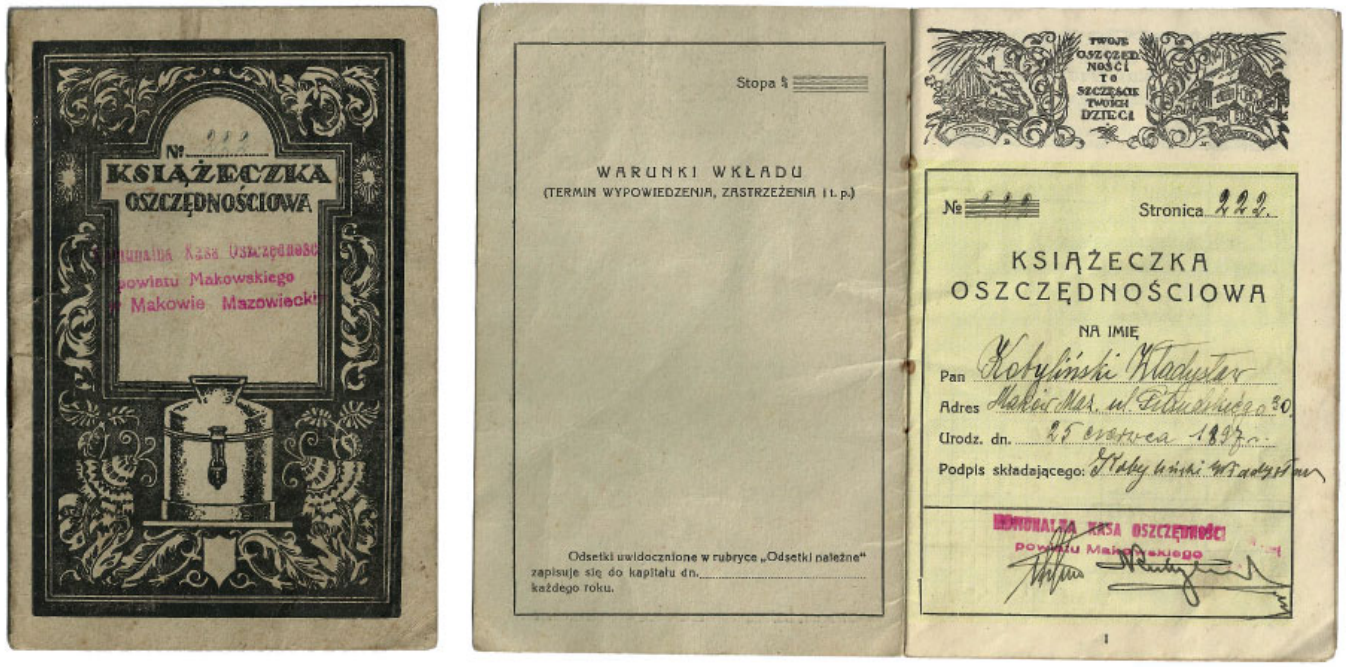

Książeczka oszczędnościowa Władysława Kobylińskiego wydana przez Komunalną Kasę Oszczędności powiatu Makowskiego, lata 30. XX w; dar pana Władysława Dukaczewskiego.

Książka czeladnicza mieszkańca Makowa Mazowieckiego Jana Bonisławskiego. Wydana przez Izbę Rzemieślniczą we Włocławku na podstawie świadectwa złożenia egzaminu czeladniczego w rzemiośle wędliniarskim, 15 stycznia, 1937 r; z kolekcji Tadeusza Bonisławskiego.

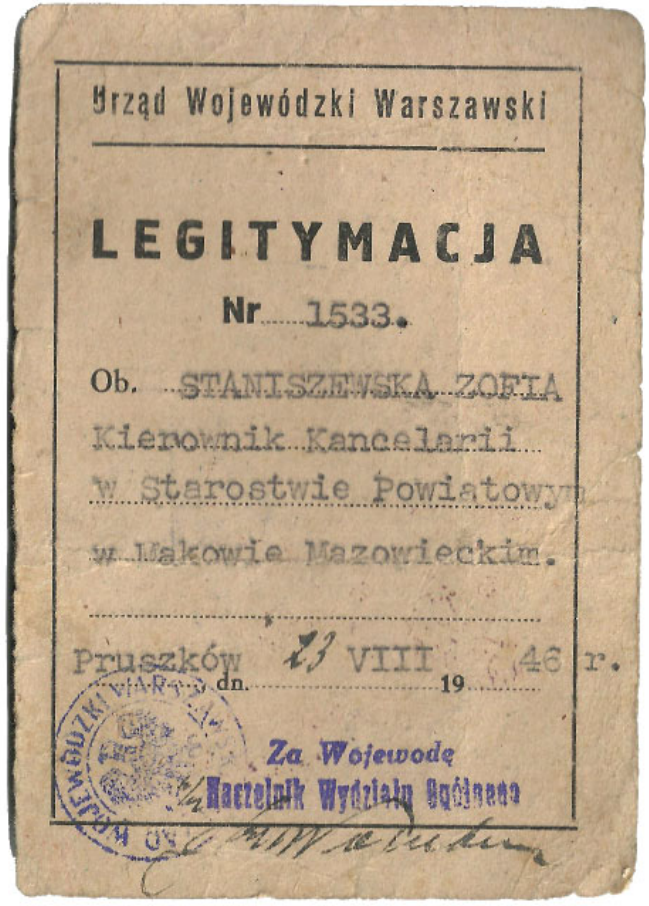

Urząd Wojewódzki Warszawski

LEGITYMACJA

Nr 1533.

Ob. STANISZEWSKA ZOFIA
Kierownik Kancelarii
w Starostwie Powiatowym
w Makowie Mazowieckim.

Pruszków dn. 23 VIII 19 46 r.

Za Wojewodę
Naczelnik Wydziału Ogólnego

Ważna do dnia 31 grudnia 19 46 r.
Za Wojewodę
Naczelnik Wydziału Ogólnego

Ważna do dnia 30 marca 19 47 r.

Ważna do dnia 31 grudnia 19 47 r.

Ważna do dnia ..... 19 ..... r.

Ważna do dnia ..... 19 ..... r.

Legitymacja Zofii Staniszewskiej, kierowniczki kancelarii w Starostwie Powiatowym, 23 sierpnia, 1946 r; kolekcja rodziny Staniszewskich.

Legitymacja Mariana Staniszewskiego wystawiona przez Związek Zrzeszeń Kupieckich, 1 czerwca, 1950 r; dar pani Joanny Staniszewskiej

Betriebsberechtigungsschein.

Herr Alexander Kownacki

wurde in der Zeit vom 2o.September

bis 24.September 1943 durch Lehrscheininhaber Anker, Zichenau

auf Holz-u.Anthrazigas- Generatoren

mit Erfolg

ausgebildet. Er ist befähigt,

Holz-u.Anthrazitgas- Generator-Fahrzeuge

zu warten und zu fahren.

Königsberg/Pr, den 19.Nov. 1943

NSKK.

Motorgruppe Ostland a.B.

NSKK.-Standartenführer

Liste Nr. Sch542

Gilt nur in Verbindung mit dem Führerschein.

N/0064

Dokument poświadczający uprawnienia Aleksandra Kownackiego do kierowania i obsługi pojazdów napędzanych gazem generatorowym, 19 listopada, 1943 r; dar pani Urszuli Kownackiej.

Paszport (służący jako dowód osobisty) mieszkańca Makowa, Mariana Staniszewskiego. Widoczne pieczęcie Komisarza Rządu Republiki Polskiej i Kaiserliches Kreisamt Makow, 1915 r; dar pani Joanny Staniszewskiej.

POZWOLENIE
na prowadzenie
pojazdów
mechanicznych
kategorii motocyklowej
Nr 2257/61

SERIA E Nº 84132

Ziółkowska Marianna
(własnoręczny podpis kierowcy)
Ziółkowska
(nazwisko kierowcy)
Marianna
(imię)
Stanisław
(imię ojca)
jest kierowcą od dnia
8 sierpnia 1961 r.

KS-69 zam. Nr 2561/PWH/On/CWD
Błtk 2641. 7.03.60. 100.000 A7x2 piśm. b. kl. 5 g. 70

Uprawniony jest do prowadzenia rowerów i wózków z silnikami pomocniczymi o pojemności skokowej powyżej 50 cm³ oraz motocykli z silnikami o tejże pojemności.

Wydało Prezydium Powiatowej (~~Miejskiej, Dzielnicowej~~) Rady Narodowej
w PŁOŃSK
na podstawie protokółu egzaminacyjnego nr XVIII/46/61 z dnia 17.06.61 r.

Za Prezydium
m. p.
Kierownik
Wydziału Komunikacji

Adnotacje urzędowe

Pozwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych kategorii motocyklowej pani Marianny Ziółkowskiej (Bukowskiej). Dla kilku pokoleń makowian była niezastąpioną nauczycielką języka polskiego i najlepszą instruktorką poloneza tańczonego przed studniówką; 8 sierpnia, 1961 r; dar pani Marianny Bukowskiej.

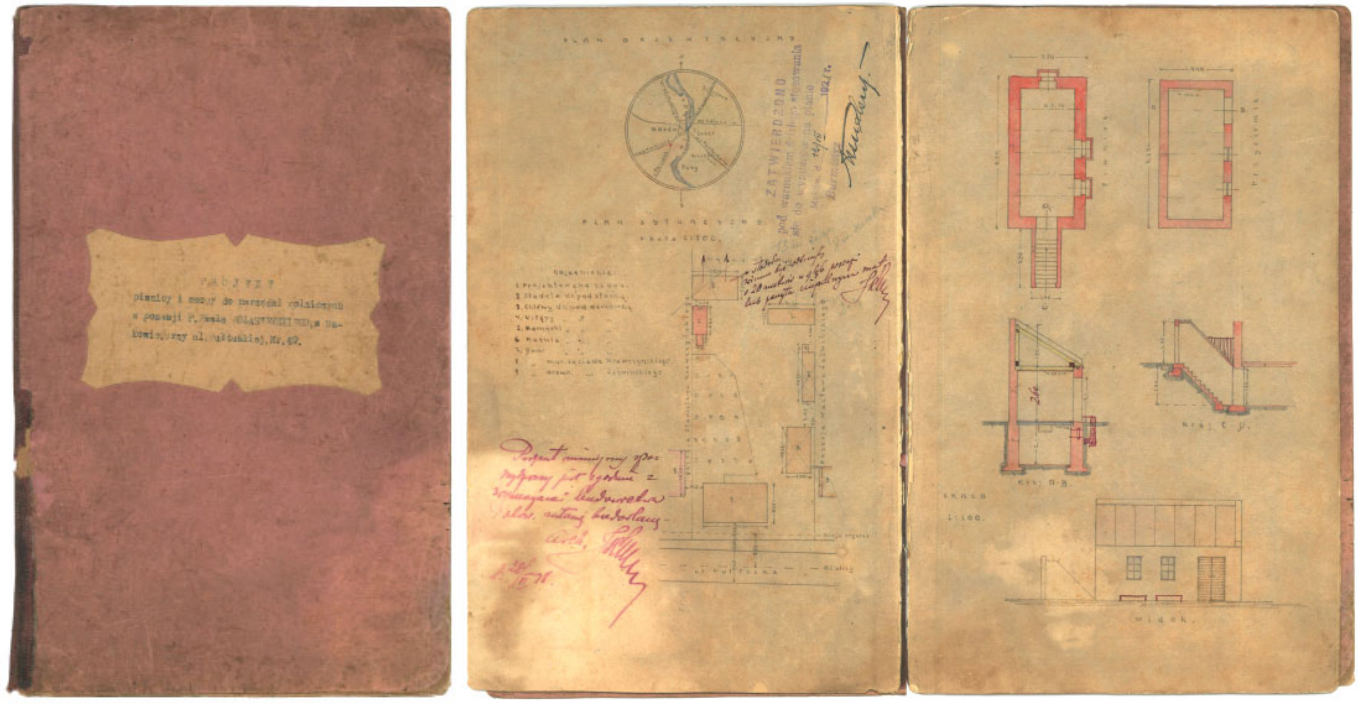

Projekt piwnicy i szopy na narzędzia rolnicze w posesji pana Pawła Gołaszewskiego przy ul. Pułtuskiej, zatwierdzony 12 lipca 1928 r; dar pani Marianny Bukowskiej.

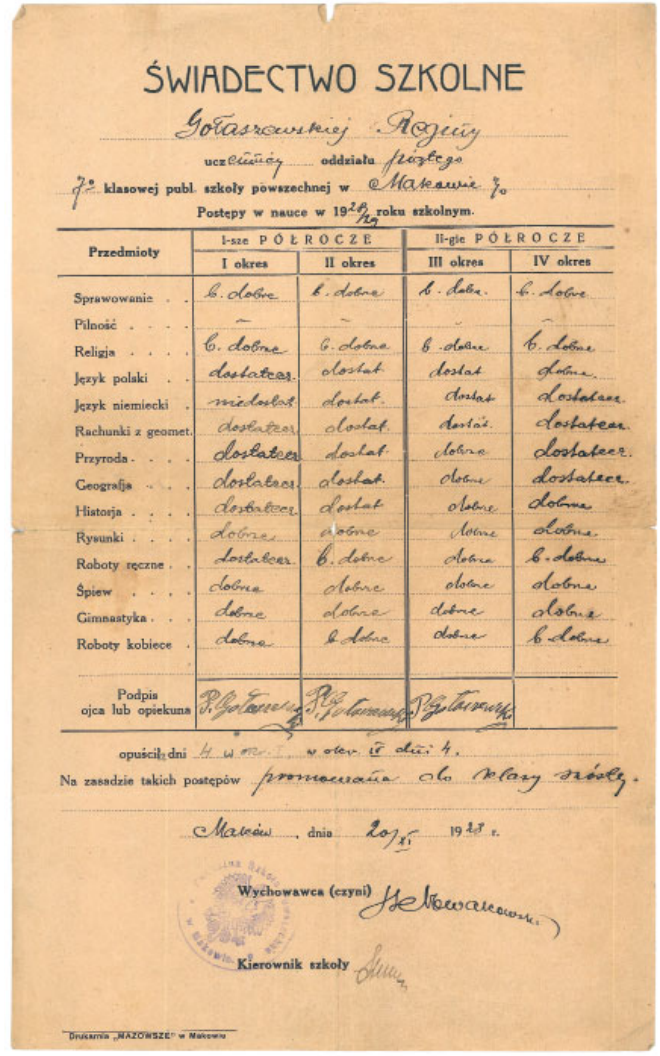

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Gołaszewskiej Reginy

uczennicy oddziału pierwszego

7-o klasowej publ. szkoły powszechnej w Makowie

Postępy w nauce w 1928/29 roku szkolnym.

Przedmioty	I-sze PÓŁROCZE		II-gie PÓŁROCZE	
	I okres	II okres	III okres	IV okres
Sprawowanie	b. dobre	b. dobre	b. dobre	b. dobre
Pilność	–	–	–	–
Religja	b. dobre	b. dobre	b. dobre	b. dobre
Język polski	dostateczn.	dostat.	dostat.	dobre
Język niemiecki	niedostat.	dostat.	dostat.	dostateczn.
Rachunki z geomet.	dostateczn.	dostat.	dostat.	dostateczn.
Przyroda	dostateczn.	dostat.	dobre	dostateczn.
Geografja	dostateczn.	dostat.	dobre	dostateczn.
Historja	dostateczn.	dostat.	dobre	dobre
Rysunki	dobre	dobre	dobre	dobre
Roboty ręczne	dostateczn.	b. dobre	dobre	b. dobre
Śpiew	dobre	dobre	dobre	dobre
Gimnastyka	dobre	dobre	dobre	dobre
Roboty kobiece	dobre	b. dobre	dobre	b. dobre
Podpis ojca lub opiekuna	P. Gołaszewski	P. Gołaszewski	P. Gołaszewski	

opuściła dni 4 w okr. II dni 4.

Na zasadzie takich postępów promowana do klasy siódmej.

Maków, dnia 20/VI 1928 r.

Wychowawca (czyni) J. Nowakowski

Kierownik szkoły

Drukarnia „MAZOWSZE" w Makowie

Świadectwo szkolne Reginy Gołaszewskiej, uczennicy Publicznej Szkoły Powszechnej w Makowie, 1928 r; dar pani Marianny Bukowskiej.

Lp. 37/16

ŚWIADECTWO

Strzel. Bonisławski Jan URODZONY DNIA 20 czerwca 1915 R.
W Zabie Kurowskie POWIATU Mława WOJEWÓDZTWA Warszawa
UKOŃCZYŁ W CZASIE OD DNIA 1 września 19 R. DO DNIA 19 R.

SZKOŁĘ PODOFICERSKĄ
13 Pułku Piechoty
Z WYNIKIEM dobrym I OTRZYMAŁ NOMINACJĘ NA

DNIA 19 ROKU

D-CA KOMPANII PODOFICERSKIEJ D-CA PUŁKU (ODDZIAŁU)

HONOR WALECZNYM
MIL VIR TUTI IAM
WALE CZNYM
OJCZYNA NA POLU CHWAŁY

Świadectwo ukończenia Szkoły Podoficerskiej 13 Pułku Piechoty przez strzelca Jana Bonisławskiego, 1939 r; z kolekcji Tadeusza Bonisławskiego.

Zaświadczenie (służące jako dowód osobisty) Mariana Staniszewskiego wystawione przez Zarząd Miejski w Makowie Mazowieckim, 15 lutego, 1947 r; dar pani Joanny Staniszewskiej.

ZWIĄZEK STRZELECKI

Kownacki Aleksander

Nazwisko, imię i stopień

Lwiązek Pawel

przydział (Klub lub organizacja)

MA PRAWO NOSIĆ

„Odznakę Strzelecką"

Nr. 1009

pieczęć

Komendant

Dokument poświadczający nadanie Aleksandrowi Kownackiemu odznaki strzeleckiej, lata 30. XX w; dar pani Urszuli Kownackiej.

Życzenia imieninowe dla Józefa Wierniewicza przesłane 19 marca 1918 roku przez wychowanków Zakładu Ociemniałych Hr. Róży Czackiej. Kartka z życzeniami zapisana zarówno pismem fonetycznym jak i alfabetem Braille'a została zaprezentowana jako eksponat na Powiatowej Wystawie Regionalnej w Makowie Mazowieckim w latach 30. XX w; ze zbiorów rodziny Wierniewiczów.

Recenzje naukowe:
dr Beata Michalec, dr Krzysztof Bąkała

Kurator Galerii Brama Bielańska
Maciej Jakubowski

Redakcja językowa
Małgorzata Karolina Piekarska

Fotografie obiektów
Michał Chrzanowski

Projekty graficzne
Wojciech Jelonek

Promocja
Dorota Panowek

Administracja
Piotr Maroński

ISBN 978-83-67398-26-8

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)
al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa
wydawnictwo@muzn.pl
tel. 826 90 91 w. 41

Partnerzy

Patronat medialny

Muzeum Niepodległości w Warszawie
jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego

Organizatorzy

ISBN 978-83-67398-26-8